

DÝŠINSKÉ HISTORICKÉ STRÍPKY

Historie místa v širších souvislostech

Číslo 8 – fara a stará škola

oo

Čp. 1 - fara

O faře se už napsalo hodně, ale spíše o budově, než lidech, kolem ní. A ne všechno je pravdivé a jednoznačné. V různých zdrojích se například psalo, že fara je z roku 1727, ale ve skutečnosti byla postavena už v roce 1712. V roce 1714 byl v listinách zapsaný dluh na přestavbu kostela a na stavbu fary, tak se kolem stavby fary už určitě v té době něco významného dělo. Pro dřívější datum vzniku mluví i úryvek z farní kroniky, kde se přímo píše, že **farář Kašpar Kleo z Roudné položil základní kámen v roce 1709 a fara byla dostavěna v roce 1712. Autorem projektu barokní fary (a také brány a zdi u fary a u hřbitova) byl plzeňský stavitel Jakub Auguston.** Byl to významný plzeňský architekt původem z Itálie, takže i vlastní budova fary je architektonicky zdařilá - neošizená a je to jeden z nejvýznamnějších objektů v obci. Je méně zdobná, než Augustonovy pozdější práce, což by také napovídalo dřívějšímu datu vzniku fary. Mimo jiné Auguston navrhl i Bušovický zámek, který dokončili v roce 1710 (Bušovice patřily k dýšinské farnosti, ale tehdy nebyly v majetku Plzně - vlastnili je Vídršperkové).

Je možné, že rodiny Jakuba Augustona a tehdejšího dýšinského faráře Kašpara Klea z Roudné se dlouho znaly. Obě totiž žily v Plzni prokazatelně už v době těsně po třicetileté válce. Architekt Jakub Auguston starší byl od roku 1661 měšťanem (před tím byl „soused“ dokud neměl dům uvnitř hradeb a měšťanská privilegia). V Berní rule **1654** je zapsán **Jan Teofil Kleo z Roudné** dokonce jako primas, tedy nejvyšší plzeňský konšel, který bezpochyby byl u rozhodování o poválečné obnově Plzně, na které se od začátku podílel architekt Jakub Auguston starší. Po válce musela Plzeň vypadat zoufale. Podle svědectví jakéhosi dobového cestovatele nebylo na konci třicetileté války kde ve městě přespát, jen na seně v rozbitém domě, i když zlatem chtěl zaplatit. Náš Jakub Auguston ml. byl synovcem tohoto architekta, který ho na sklonku života přizval, aby mu měl kdo pomáhat.

Příbuzenský vztah našeho tehdejšího faráře **Kašpara Klea** a onoho primase jsem nezjistila. Jisté je ale, že nebyl prvním farářem Kleem v Dýšině. Od roku **1612** tu byl farářem **Jan Kleo ml.**, syn **Jana Klea z Roudné**, zakladatele této významné plzeňské patricijské rodiny (starší +1613) - viz rodopis Stašků AMP (info Kroužek přátel rodopisu a heraldiky Plzeň).

Portrét Jakuba Augustona na zámku Trpisty (prateleceskehistorie.estranky)

U fary byly v roce 1839 hospodářské objekty a dvě stodoly, jedna dřevěná směrem k zahradě a jedna zděná, u silnice, ze které dnes zůstal jen kus zdi s vraty, což teď tvoří hradbu.

Obrázek fary ze staré pohlednice ještě se stodolou (vlevo) a v pozadí s již zbouranými statky

Upravený seznam dýšinských farářů a jmen osob z matrik, co tu působili:

*Gumpert (1375-1376),
Oldřich (1384-1390),
Václav z Radnic (1390-1427),
Jiří, Vavřinec z Rokycan (1427),
Václav Rathůský (1449 dokument AMP),
Petr (1457 inf. Anderle-Ves Kokot),
Wavřinec Koczyus (min. od 1595 do 1612 dokument AMP),
Jan Kleo z Roudné (od 1612 inf. Klub přátel heraldiky ..),
Jan Simonides (od 1636),
Václav Wolfgang Vitatius (1660-1706),
Kašpar Kleo z Roudné (1706-1721),
Jan Adam Antonín Schmiedl (1721-1726),
Vojtěch Hainzl, Jan Nepomucký Strnad (1726-1727 matriky),
Jan Seplumer (1726-1734),
Antonín Halasch (1734-1752),
Václav Hrdý (1752-1762),
Jan Schinka (1762-1766),
Tomáš Pytlík (1766-1777),
Jan Friedl (1777-1800),
Tomáš Kordík (1800-1803),
František Bleil (1803-1829),
Filip Dostál (1829- 1849),
Karel Růžička (1850-1868),
Václav Záruba (1869-1879),
kaplan Jan Pelikán (1880 farní kronika),
Josef Trapp (1880-1897),
František Jizba (1898-1905),
Jan Černý (1905-1908),
Adolf Skřivan (1908-1916),
Josef Hák (1916-1928),
František Jílek (1928-1951),
Václav Hradecký (1951-1959),
Jirků (1959-1961),
Prokop František Holáň (1961-1972),
Václav Kouba(?) 1869
Jaroslav Aubrecht (1973-1994),
Adam Lodek (1995-1996),
Miroslav Gierga (1997-2001),
Ireneusz Kulig (2001-2009),
Pavel Petrašovský (od 2009).*

Na faře bydleli:

1869 - Václav Kouba (?neuplně čitelné) farář, Josef Pospíšil kaplan z Labské Týnice, Pavlíková Anna hospodyně, Červenka Jan z Žichlic čeledín + Barbora, Mizerová Josefa služka, Ropová Barbora z Bušovic pomocnice.

1890 – Josef Trapp pův. Plzeň farář, kaplan Jelínek František, Jagrová Marie hospodyně od Jičína, Rada Josef čeledín z Bušovic, Oliberiusová Kateřina služebná.

1900 - Jizba František farář, Fiala Karel kaplan, Jizbová Anna sestra, Růžička Josef kočí, Zíková Marie, Balounová Marie služebné.

1910 - Skřivan Adolf farář pův. Třebíč, Jakubů Bohumil kaplan z Boskova u Semil, Hegnerová Kateřina pův. Přestice, její syn Jan Hegner, Petrášek František čeledín z Torzic u Strakonice, Lišková Alžběta služka z Kyšic, Čtrnáctová Marie služka.

Čp. 2 - Škola u kostela a na návsi (a dům č.p. 43)

Číslo 2 měla kdysi naše **nejstarší dřevěná škola u kostela**, stála na místě dnešního č.p. 43, fungovala při kostele. V této škole před rokem 1723 dělal 13 let kantora **Jan Stroupešinský** a žil tu s **ženou Annou**. V zápisu úmrtí v roce 1723 má zapsáno že byl to měšťan plzeňský a řezník, pochován v kostele pod kruchtou....

V letech 1730, 1744 tady působil **Jan Michal Svačina** s ženou **Dorotou**, jejich dcera **Zuzana** byla ženou **Víta Brožíka** (viz pojednání o Brožících).

Letopočty jsou převzaty z matriky – data narození některých jejich dětí, příp. jsou učitelé zapsaní jako kmotři především všelijakých „neselských dětí“, místních i přespolečných svobodných „železářských pracovníků a podnikatelů“, světoběžníků a projíždějících rodin, které u učitele možná byly i nakrátko ubytovány.

V roce 1755 (oo), 1765 byl kantorem **Norbert Candidus Weis**, syn kantora z Litic + **Konstancie** dcera Maxmiliána Martinkovského měšťana Nového města pražského.

V letech 1776, 1808, učil **Václav Kapoun**, svobodný pán, měšťan plzeňský, jeho žena **Magdaléna** byla dcera Václava Brože sedláka z Ejovic (jejich dcera Kateřina si v roce 1792 v Dýšinském kostele vzala plzeňského měšťana Matěje Ebermana). Podle chrástecké kroniky měl Kapoun dva syny, kteří docházeli učit děti do Chrástu v době, kdy tam ještě nestála žádná škola a děti to z Dolního Chrástu do dýšinské školy u kostela měly daleko, hlavně v zimě byly cesty špatné.

Minimálně 1814 -1830 učil **Jan Rádl** (syn chalupníka ze Štěnovic, + **Anna Honzíková** z Dýšiny - oo 1814), který stál také u **otevření tehdy nové školy na návsi**.

Mapa z roku 1781 (AMP a pojednání o obci Foud) – nejstarší a asi jediné zobrazení školy u kostela, zde prezentované jako zděné červenou barvou, ale důkazy pro to nejsou, naopak v roce 1818 se o ní stále píše jako o dřevěné. Vypadá to jako poměrně dlouhý a úzký objekt. Každopádně tam kromě nějaké učebny bylo také bydlení učitele a jeho rodiny a nejspíš i drobné hospodářství. Z obrázku je patrná i tehdejší situace chalup na návsi.

A kdo byl hlášený v č.p. 2?

1869 - **Rádl František** učitel, děti **Josef, Alois, Dominik, Cyril, Eduard, Bedřiška**, dále **Přimková Anna, Lukšová Marie** služebné, **Dostál Viktor** podučitel + **Kateřina, dcera, Anna, Rádlová Anna** vdova na penzi

1890 - **František Rádl** pův. Dýšina, syn **Eduard**, služka **Eretová Anna** služebná. **Josef Černý** učitel.

1900 – **Vojtěch Císař** řídící učitel z Plzně + **Terezie** ze Spáleného Poříčí, dcera **Marie** Mešnov.

1910 – **Raus Václav** řídící učitel obecné školy pův. Albrechtice u Sušice + **Josefa** z Babiny, děti **Eduard, Marie, Jarmila**

Když byla v roce 1818 postavena nová škola na návsi, dostala rovněž číslo 2 (viz 1839 stabilní katastr) a původní stará dřevěná budova u kostela byla později zbouraná.

1839 stabilní katastr (archivní mapy.cz). Druhá dýšinská škola byla zděná na jižní straně dnešního parčíku na návsi. Z původních chalup co tam stály v roce 1781 zbyla jen čísla 29 a 31. obě jsou značeny žlutě, tak bezpochyby byly dřevěné, nejspíš roubené. Tedy není úplně jasné jejich označení červenou barvou v mapě z roku 1781.

Na místě nejstarší školy u kostela byla postavená dnešní budova č.p. 43 (dostala číslo, které měl dřív barák v Horomyslicích, než došlo k přečíslení). Budova je dnes ve špatném stavu a to je škoda. Je to jedna z nejstarších a nejpěkněji stavěných dýšinských budov, která bezpochyby byla stavěna z dnešního pohledu jako „podnikatelská“ (vystavěl ji kupec) a ne jako nějaká vesnická usedlost, jak to tehdy bylo zvykem.

Co se psalo o nejstarší škole a o nové škole na návsi v první dýšinské školní kronice (1869):

„Národní škola v Dejšině jest vprostřed obce v Dejšině, roku 1818 od plzeňské obce, co tehdejšího patrona vystavěna,. Škola v Dejšině dříve stála proti kostelu, kde jest nyní číslo 43 a byla ze dřeva vystavěna a šindelem pokryta. V tomto místě, kde nyní stojí škola č.2, stála chalupa Josefa Ženiška, kováře v Dýšině, toho času byl rychtářem Václav Čechura č. 23, který vystavěl kováři na svém trávníku „Podchalupy“ novou chalupu č. 2 (pozn. spíš bych řekla 28? , dvojku převzala škola na návsi). Za to dostal od patronátu starou školu v místě č. 43, kterou pozdější kupec Jan Brandtner koupil a nově vystavěl (tedy postavil dnešní č.p. 43). Památní věci a spisy nacházejí se pod prahem domovních dveří a v báni na věži školní...“

Škola na návsi

Co se píše ve farní kronice o vzniku „nové školy na návsi“ v roce 1818 (list ve věži, či prahu?):

Leta páně 1818 dne 13. měsíce dubna,..., ve vsi této jmenované Tejšín k panství pzeňskému patřící založil kruntovný kámen k tomuto stavení domu k učení mládeže farní osadě Tajšinskej škola nazvaném, slavný magistrát královského města Plzně téhož farního okrsku tejšinského důstojný patron. Vedouce tento slavný auřad důstojní páni a paní:

Královský purkmistr pán Emanuel David,

Radní Karel Šetty, František Matas, Ján Bubák, Josef Pirner, Kryštof Krombholtz, Josef Laipold, Administrace Ján Veit, Hinek Pitlik, Matěj Dllouhý, starší Matas,

Úřední školní představený prelát sv. Jiří plzeňský velebný a důstojný pán arciděkan jemnost pan Tomáš Kordík (pozn. působil v Dýšině jako farář v letech 1800-1803)

Dejšinský velebný pán farář .. téhož farního okrsku důstojný duchovní pastýř pán František Blail, velebný pán kaplan Ján Koller,

Školní učitel Ján Rádl, téhož času rychtář Václav Čechura, konšelé Pavel Šašek a Matouš Nový, nejstarší v této obci Tadeáš Štrunc a Vojtěch Kouřim spolu Josef Honzík v 70 letech.

Školní dohlížitel Jakub Ulč.

Dle nejvyšších míst povolaného od slavné císařkrálovské direkty nad stavením – k stavení tohoto školního domu převzal vedení téhož stavení plzeňský správce nad stavením a spoluinženýr též architect Josef Tluk z Tošonovic (pozn. důležitý stavitel města Plzně, v muzeu zachován např. jeho plán stavby silnice na Žatec 1847 s identifikací majetkových poměrů k pozemkům, povodňových nebezpečí apod., pocházel z prastarého vladyckého rodu z Tošanovic na Těšínsku), při tom Plzeňský soused a zednický mistr a stavitel Ján Bílý, spolu tesařský plzeňsko sousedský mistr Tomáš Horáček.

Ve jménu Páně položený kámen tento! Chraň Bůh všemohoucí od pádu ohně. Pomni po staletích paměti této a v upomenutí, kdož spatří...

Dům č.p. 43 dnes – místo, kde stávala nejstarší dřevěná škola - i po tolika letech je patrné, že dům nebyl stavěn o moc později než stará škola na návsi...

V č.p. 43 žil ještě v roce 1869 c.k. poštovník a obchodník Jan Brandtner z Těně u Strašic (inf.sčítání lidu) s manželkou Annou z Plzně Vysoké a s dětmi, syn byl obchodník v Praze. Kromě nich tam žili Jan Burian krejčí ze Štěnovic a hutník Kessler František (původ Sedlec).

V roce 1890 tam bydlí Václav Štok z Prahy magistr lékařství s manželkou a s dcerou Růžnou Lebšovou která tu vedla obchod se smíšeným zbožím, všichni z Prahy. Dále Černý Josef učitel původem z Klabavy. A také Jan Číž z Liblína s rodinou.

Byla tu pošta, prý první v okrese a také lékařská ordinace. 1897 sem z Plzně dojíždí MUDr.

Rozmara, později do r. 1929 MUDr. Aug. Bartoš, který se tu trvale usadil a postavil vilu č.p. 78 (býv. školka, moštárna -Školní ul.), dále MUDr. František Netolický (inf. Hostičková). Více najdete ve „Střípcích“ č.18.

Sokl domu č. 43 v místě zazděného vchodu patrně do obchodu, s viditelným prvním stupněm schodů, jehož spodek dnes začíná cca 40cm od chodníku. Roh objektu je podkopaný ještě více, tedy původní terén u kostela byl původně výše, než dnes, byla tam terénní vlna. Kdysi, v době stavby kostela mohl být terén klidně o 2 m výše, než dnes, což je vidět v terénní návaznosti v Kostelní ulici, nebo tu mohl už tehdy být zahloubený úvoz, jestli tudy vedla prastará, tehdy už několik set let stará cesta, která od pradávná vedla od hradu Plzeň (Plzenec) směrem na Žatec....

Také se říká, že hodiny na věžičce školy na návsi byly původně na věži kostelní, ale nenašla jsem pro to žádný důkaz. Stroj se zachoval, ale zatím není určené, jak by se mohl znovu využít. Jednu hodinovou ručičku, kdysi zachránila ze suti p. Melicharová.

.....
Zdroje: www.okdmaps.cz, [archivní mapy.cuzk.cz](http://archivni.mapy.cuzk.cz), mapy.cz, pojednání o památkové části obce od K. Fouda, dokumenty z Archivu města Plzně (AMP), www.portafontium.cz, ...

.....
Nejedná se o vědecké pojednání, ale pohled obyvatele Dýšiny, který se zajímá o její historii
Zpracovala: Pavla Velleková verze 2016 (vellekova.p@seznam.cz)